

वाळू (रेती) निर्गती सुधारित धोरण
पर्यावरण अनुमतीतील अटी व
शर्तीच्या अनुपालनासंबंधीची
कार्यवाही करण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन
महसूल व वन विभाग
शासन परिपत्रक क्रमांक: गौखनि-१०/०८१५/प्र.क्र.४४८/ख
हुतात्मा राजगुरु चौक, मादाम कामा मार्ग,
मंत्रालय मुख्य इमारत, मुंबई - ४०० ०३२.
तारीख: १६ ऑक्टोबर, २०१५

वाचा :

- १) शासन निर्णय, महसूल व वन विभाग, क्रमांक : गौखनि १०/०५१२/प्र.क्र.३००/ख,
दिनांक : १२ मार्च, २०१३.
- २) शासन निर्णय, महसूल व वन विभाग, क्रमांक : गौखनि १०/०५१२/प्र.क्र.३००/ख,
दिनांक : १९ ऑक्टोबर, २०१३.
- ३) शासन निर्णय, महसूल व वन विभाग, क्रमांक : गौखनि १०/१०१४/प्र.क्र.४९८/ख,
दिनांक : २६ डिसेंबर, २०१४.
- ४) शासन निर्णय, महसूल व वन विभाग, क्रमांक : गौखनि १०/१०१४/प्र.क्र.५००/ख,
दिनांक : २१ मे, २०१५.

शासन परिपत्रक:

संदर्भाधीन क्रमांक १ येथील शासन निर्णयान्वये माननीय सर्वोच्च न्यायालय व माननीय उच्च न्यायालयाने दिलेले आदेश, वाळू (रेती) निर्गती धोरणाच्या अंमलबजावणीतील अडचणी इत्यादी बाबींचा साकल्याने विचार करून, पर्यावरण संतुलन राखत समतोल व स्थायी विकास साधणे, त्यात लोकांना सहभागी करून घेणे, पारंपारिक व्यवसाय करणा-यांच्या हिताचे रक्षण करणे, लिलाव प्रक्रियेत पारदर्शकता आणणे आणि अवैध उत्खनन व वाहतुकीच्या घटनांना आळा घालून राज्याच्या महसूलात वाढ करणे, या दृष्टीकोनातून वाळू (रेती) निर्गती धोरण निश्चित करण्यात आले आहे.

२. संदर्भाधीन क्रमांक २ येथील शासन निर्णयान्वये, वाळू (रेती) गटाच्या लिलावात पारदर्शकता आणणे व महसूलात वाढ होण्याच्या दृष्टीने राज्यातील वाळू (रेती) गटाचे लिलाव

ई-टेंडरिंग व ई-ऑक्शन प्रक्रियेद्वारेच करण्याचा निर्णय शासनाने घेतला आहे. तसेच संदर्भाधीन क्रमांक ३ येथील शासन निर्णयान्वये वाळू (रेती) च्या अवैध उत्खनन व वाहतुकीस आळा घालण्याच्या दृष्टीने महाऑनलाईनने विकसित केलेली मोबाईल आधारित सुलभ SMATS (Sand Mining Approval and tracking System) प्रणाली राज्यात सन २०१४-२०१५ पासून लागू करण्यात आली आहे.

३. संदर्भाधीन क्रमांक ४ येथील शासन निर्णयान्वये, मा. राष्ट्रीय हरित न्यायाधिकरण, पश्चिम विभाग, पुणे यांनी अर्ज क्रमांक ३४ (टीएचसी)/२०१३(डब्ल्यूझेड) मध्ये दिनांक २९/०५/२०१४ रोजी सागरी किनारपट्टी विनियमन क्षेत्रातून नौकानयन मार्ग सुकर करण्यासाठी वाळू (रेती) उत्खननासंदर्भात धोरण निश्चित करण्याबाबत दिलेल्या आदेशानुसार यासंबंधीचे धोरण निश्चित करण्यात आले आहे.

४. मा. राष्ट्रीय हरित न्यायाधिकरण, पश्चिम विभाग, पुणे येथे दाखल झालेल्या अर्ज क्र. ४४/२०१४ (डब्ल्यूझेड) मध्ये, मा. न्यायाधिकरणाने दिनांक १०/०९/२०१५ रोजीच्या आदेशामध्ये “विभागांतर्गत वाळू (रेती) च्या उत्खननासाठी पर्यावरण अनुमतीचे प्रस्ताव सादर करण्यास प्रकल्प पुरस्कर्ते (Project Proponent) कोण आहेत, पर्यावरण अनुमतीतील अटी व शर्तीच्या अनुपालनाबाबत तपासणी प्राधिकारी कोण आहेत व पर्यावरण अनुमतीतील अटी व शर्तीच्या उल्लंघनाबाबत पर्यावरण (संरक्षण) अधिनियम, १९८६ मधील कलम ५ अनुसार खटले दाखल करण्याचे निदेश देण्यास सक्षम प्राधिकारी व खटले दाखल करणारी यंत्रणा,” याबाबत विचारणा केली आहे.

५. त्यानुसार मा. राष्ट्रीय हरित न्यायाधिकरण, पश्चिम विभाग, पुणे यांनी अर्ज क्र. ४४/२०१४ (डब्ल्यूझेड) मध्ये, दिनांक १०/०९/२०१५ रोजी दिलेल्या आदेशानुसार, वाळू (रेती) च्या उत्खननासाठी पर्यावरण अनुमतीचे प्रस्ताव सादर करण्यास प्रकल्प पुरस्कर्ते (Project Proponent), पर्यावरण अनुमतीतील अटी व शर्तीच्या अनुपालनाबाबत तपासणी प्राधिकारी व पर्यावरण अनुमतीतील अटी व शर्तीच्या उल्लंघनाबाबत पर्यावरण (संरक्षण) अधिनियम, १९८६ मधील कलम ५ अनुसार खटले दाखल करण्यास निर्देश देण्यास सक्षम प्राधिकारी व खटले दाखल करणारी यंत्रणा खालीलप्रमाणे निश्चित करण्यात येत आहेत :-

१) जिल्हा खनिकर्म अधिकारी यांनी प्रकल्प पुरस्कर्ते (Project Proponent) म्हणून जिल्ह्यातील वाळू (रेती) च्या उत्खननास पर्यावरण अनुमती मिळण्यासंबंधीचे प्रस्ताव पर्यावरण विभागास सादर करावेत.

२) प्रकल्प पुरस्कर्ते (Project Proponent) म्हणून जिल्हा खनिकर्म अधिकारी यांच्या नावाने पर्यावरण अनुमती प्राप्त होईल. वाळूगटाचे लिलाव झाल्यानंतर संबंधित लिलावधारकाकडून वाळूचे उत्खनन करण्यात येत असल्याने, पर्यायाने पर्यावरण अनुमतीतील अटी व शर्तीचे पालन करण्याची जबाबदारी लिलावधारकाची असते. त्यामुळे जे वाळू (रेती) गट लिलावात जातील त्यांच्याबाबतीत संबंधित लिलावधारकाच्या नावे पर्यावरण अनुमती वर्ग करण्याबाबतचा प्रस्ताव जिल्हा खनिकर्म अधिकारी यांनी लिलावधारकाने सर्वोच्च बोलीची संपूर्ण रक्कम शासनजमा केल्यापासून **३ दिवसात** राज्यस्तरीय पर्यावरण परिणाम व्यवस्थापन प्राधिकरणासमोर (SEIAA) सादर करण्याची दक्षता घ्यावी.

३) राज्यस्तरीय पर्यावरण परिणाम व्यवस्थापन प्राधिकरणाने पर्यावरण अनुमती लिलावधारकाच्या नावे वर्ग करण्यास मान्यता दिल्यानंतर पर्यावरण अनुमतीमध्ये नमूद केलेल्या अटी व शर्तीचे लिलावधारकाकडून योग्यरित्या अनुपालन करण्यात येते किंवा कसे याबाबत वेळोवेळी पाहणी करण्याची जबाबदारी संबंधित तहसिलदार यांची राहिल.

४) जिल्हा खनिकर्म अधिकारी यांनी सुध्दा पर्यावरण अनुमतीतील अटी व शर्तीच्या अनुपालनाबाबत वेळोवेळी पाहणी करून, त्याबाबतचा अनुपालन अहवाल दर **६ महिन्यांनी** पर्यावरण अनुमतीमध्ये नमूद केलेल्या विभाग/प्राधिकरण यांना सादर करावा.

५) ज्या लिलावधारकांकडून पर्यावरण अनुमतीमधील अटी व शर्तीचे उल्लंघन होईल अशा लिलावधारकांविरुद्ध पर्यावरण (संरक्षण) अधिनियम, १९८६ अंतर्गत खटला दाखल करण्याची कारवाई करण्याबाबतचा प्रस्ताव संबंधित तहसिलदार यांनी अशी बाब निदर्शनास आल्यापासून दोन दिवसात जिल्हाधिकारी यांना सादर करावा. जिल्हाधिकारी यांनी सदर प्रस्ताव, त्यांच्याकडे प्राप्त झाल्यापासून **७ दिवसात**, त्यांच्या अभिप्रायासह राज्यस्तरीय पर्यावरण परिणाम व्यवस्थापन प्राधिकरणास सादर करावा.

६) सदर प्रस्तावानुसार राज्यस्तरीय पर्यावरण परिणाम व्यवस्थापन प्राधिकरणाकडून पर्यावरण (संरक्षण) अधिनियम, १९८६ अंतर्गत कारवाई करण्याबाबत देण्यात येणाऱ्या निदेशानुसार संबंधित अधिकाऱ्याने पर्यावरण अनुमतीतील अटी व शर्तीचे उल्लंघन करणाऱ्या लिलावधारकांविरुद्ध खटला दाखल करण्याची कार्यवाही करावी.

६. हे परिपत्रक पर्यावरण विभागाच्या सहमतीने निर्गमित करण्यात येत आहे.

७. सदर शासन परिपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०१५१०१६११५७१०८०१९ असा आहे.

८. हे आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करुन काढण्यात येत आहेत.
महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

माधव काळे
शासनाचे उप सचिव

प्रत,

१. मा.राज्यपाल यांचे सचिव (पत्राने)
२. मा.मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, हुतात्मा राजगुरु चौक, मादाम कामा मार्ग, मंत्रालय, मुंबई-३२.
३. मा.मंत्री (महसूल) यांचे खाजगी सचिव, हुतात्मा राजगुरु चौक, मादाम कामा मार्ग, मंत्रालय, मुंबई-३२.
४. मा.राज्यमंत्री (महसूल) यांचे खाजगी सचिव, हुतात्मा राजगुरु चौक, मादाम कामा मार्ग, मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२.
५. अपर मुख्य सचिव (पर्यावरण), पर्यावरण विभाग, मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२.
६. सर्व मंत्रालयीन विभाग. (पर्यावरण विभाग वगळून)
७. सर्व विभागीय आयुक्त.
८. सर्व जिल्हाधिकारी.
९. सर्व उपविभागीय अधिकारी.
१०. सर्व तहसिलदार.
११. संचालक, भूविज्ञान व खनिकर्म संचालनालय, नागपूर.
१२. संचालक, भूजल सर्वेक्षण व विकास यंत्रणा संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
१३. प्रधान मुख्य वन संरक्षक, नागपूर.
१४. प्रधान महालेखापाल-१, महाराष्ट्र राज्य (लेखा व अनुज्ञेयता), (लेखापरिक्षा), मुंबई.
१५. महालेखापाल-२, महाराष्ट्र राज्य (लेखा व अनुज्ञेयता), (लेखापरिक्षा), नागपूर.
१६. सर्व कार्यासने, महसूल व वन विभाग, हुतात्मा राजगुरु चौक, मादाम कामा मार्ग, मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२.
१७. निवडनस्ती "ख" कार्यासन, महसूल व वन विभाग, हुतात्मा राजगुरु चौक, मादाम कामा मार्ग, मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२.